

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**ТЕЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ 16 МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

18-19 квітня 2024 року

Кам'янець-Подільський
2024

УДК: 376-056.2/.3(063)

ББК: 74.37я431

С 28

Рецензенти:

Віктор ГЛАДУШ – доктор педагогічних наук, професор Catholic University in Ružomberok, Faculty of Education, professor of the Department of Special Pedagogy and Pedagogy of Mentally Handicapped, Slovak republic;

Віктор ЛАБУНЕЦЬ – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія

О. Белова, доктор педагогічних наук, доцент; **О. Гаврилов**, кандидат психологічних наук, професор (голова редакційної колегії); **Н. Гаврилова**, кандидат психологічних наук, професор (науковий редактор); **Ю. Галецька**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О. Глоба**, доктор педагогічних наук, професор; **Т. Докучина**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О. Константинів**, кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар); **В. Левицький**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Л. Лісова**, кандидат педагогічних наук, старший викладач; **О. Мілевська**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О. Опалюк**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Т. Опалюк**, доктор педагогічних наук, професор; **А. Сімко**, кандидат психологічних наук, доцент; **В. Співак**, кандидат психологічних наук, доцент; **О. Ткач**, кандидат педагогічних наук, доцент.

*Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 4 від 30 квітня 2024 року)*

С 28 Спеціальна освіта: проблеми та перспективи. Тези за матеріалами 16 Міжнародної науково-практичної конференції 18-19 квітня 2024 року / за ред. О. Гаврилова. Кам'янець-Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2024. 271 с.

ISBN 978-617-8105-20-4

До збірника тез увійшли наукові напрацювання фахівців галузі спеціальної освіти та інклюзивної форми навчання. У них пропонуються теоретичні і практичні напрацювання у контексті організації навчально-виховної, корекційно-розвивальної, реабілітаційної та абілітаційної роботи з різними групами осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Адресується спеціалістам-практикам, здобувачам вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, батькам, всім кому не байдужа доля осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ISBN 978-617-8105-20-4

УДК: 376-056.2/.3(063)

ББК: 74.37я431

© Автори статей, 2024

ЗМІСТ

Абакумова І.	Навчально-методичне забезпечення змісту професійно-трудового навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку	9
Алейникова Н. Онишко Л.	Розвивальні ігри з моторного планування по надолуженню освітніх втрат у дітей з особливими освітніми потребами	12
Афузова Г. Кротенко В.	Роль батьків у підтримці психоемоційного благополуччя дітей з особливими освітніми потребами в складних життєвих ситуаціях	15
Белова О.	Профілі мовленнєвої готовності до навчання в освітньому просторі дітей старшого дошкільного віку з логопатологією	18
Білик О.	Логопедична робота з дітьми, що мають фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення	21
Богданова Н.	Корекційна спрямованість навчання дітей з порушенням слуху та мовлення на уроках географії	24
Брушневська І.	Упровадження системи раннього втручання в Україні	27
Буйняк М.	Співпраця батьків та фахівців у процесі ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку	31
Гаврилов О.	Система оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня у спеціальному загальноосвітньому закладі	34
Гаврилова Н.	Проблеми та перспективи розробки професійного стандарту на групу професій “вчитель-логопед”, “логопед”	37
Галецька Ю.	Напрямки роботи з формування зв'язного мовлення учнів молодших класів з інтелектуальними порушеннями	42
Галущенко В.	Сучасні тенденції комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами	45
Глоба О.	Інноваційні технології комплексної реабілітації та соціальної підтримки осіб, які постраждали від військових дій	48

Кищук В.	Інноваційні технології та організація виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах спеціальної школи	106
Кобель І.	Про “найменш обмежувальне середовище” (least restrictive environment) для навчання дітей з особливими освітніми потребами в США	110
Колишкін О.	Розвиток рухової сфери учнів з інтелектуальними порушеннями засобами адаптивного фізичного виховання	115
Константинов О.	Соціальні історії, як метод формування поведінки дітей з розладом спектру аутизму	118
Костик Л.	Ефективність використання арт-терапевтичних методик у психокорекційній і логопедичній роботі з дітьми з порушеннями мовлення	122
Котлова Л. Горбань Д.	Ефективність використання ігрових методів у роботі логопеда із дітьми з мовленнєвими порушеннями	126
Красновська І. Кисличенко В.	Використання прийомів мнемотехніки у процесі корекції монологічного мовлення старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	129
Кшишовська І.	Індивідуальна візуальна підтримка освітнього процесу дітей з розладами спектру аутизму як засіб розвитку комунікативних навичок	132
Ласточкина О.	Аналітичні розвідки з питання підготовки здобувачів спеціальності “Спеціальна освіта” до роботи в умовах змішаної форми навчання	135
Левицький В.	Розвиток самоконтролю в учнів молодших класів з порушеннями мовленнєвого розвитку у процесі навчання	138
Лукачович Г.	Методичні аспекти оцінювання стану сформованості лексико-семантичних умінь у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення	141
Максимчук Т.	Використання логопедичних вправ на заняттях для дітей з порушеннями мовлення	145
Мартинчук О. Дуб’юк Н.	Досвід Польщі щодо запровадження посади спеціального педагога у загальноосвітньому просторі на шляху до забезпечення якості інклюзивного навчання	148

Відомо, що дитині найбільш подобається грати із своїми однолітками і приятелями. Саме гра є першою формою розв'язання проблемних(ігрових) ситуацій. Завдяки взаємозв'язку гри та навчання стає можливим подолання розвитку між дитячими зацікавленнями освітніми вимогами суспільстві(тобто між «хочу і «треба»). Задовольняється природна потреба дитини пізнавати світ в ігровий спосіб, і це викликає в неї задоволення, сприяє розвитку допитливості, здатності дивуватися, а відтак, допомагає уникнути пасивного заучування навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Рібцун Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення:навчання та розвиток. Львів: Світ, 2020. 264 с.
2. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих недоліків. Київ. Видавництво «Літера ЛТД», 2005. 214 с.
3. Макарова С. Щоб ротик був слухняний. Логопедичний практикум. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 186 с.
4. Савіна Л.П. Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення дошкільнят. Київ. Школа, 2005. 12 с.
5. Луценко О.І. Розвиваємо мовлення і спілкування. Київ. Аконтіт, 2006. 112 с.

О. МАРТИНЧУК

завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
(м. Київ, Україна)

Н. ДУБ'ЮК

здобувачка ОПП «Стратегії і практики інклюзивного навчання»
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
(м. Київ, Україна)

ДОСВІД ПОЛЬЩІ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОСАДИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ НА ШЛЯХУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Дослідження останніх років свідчать, що педагоги закладів загальної середньої освіти не достатнім чином розуміються на тому, як ефективно підтримати своїх учнів під час освітнього процесу за умов наявності у них різних освітніх труднощів та дозволити їм реалізувати свій потенціал. Тоді як спеціальний педагог / вчитель спеціальної освіти може сприяти подоланню цих труднощів та підвищенню якості навчання дітей з особливими освітніми потребами, а вчителю надати шляхи та інструменти своєчасної підтримки учня в разі виникнення подібних ситуацій (R. Achmadtullah, C. Dukes, P. Lamar-Dukes, S. Mackenzie, Y. Nuraeni, M. Nurtanto, R. Rasmitadila, A. Samsudin, A. Tambunan).

Зважаючи на наявні євроінтеграційні процеси в Україні та потребу у пошуку шляхів ефективного забезпечення інклюзивного навчання, важливим постає питання вивчення передового зарубіжного досвіду у цій сфері, що дасть змогу поліпшити власну освітню практику.

У цьому аспекті важливим є вивчення досвіду підготовки спеціального педагога / вчителя спеціальної освіти у тих країнах, які мають успішну практику інклюзивного навчання та відповідності цієї підготовки національним професійним стандартам (Н. Никоненко, К. Allard, А. Carroll, О. Crispel, С. Forlin, А. Jobling, R. Kasperski, М. Nordmark, М. Takala та ін.), а також аналізу результатів досліджень, присвячених вивченню ролі спеціального педагога в освітньому процесі (Е. Кулеша, О. Мартинчук, Т. Скрипник, Z. Al-Shammari, К. Duke, G. Ghere, С. Mihajlovic, J. Mintz, R. Pirttimaа, J. Sommerness, М. Takala, М. Törmänen, J. York-Barr та ін.).

Наразі, спеціальна педагогіка стає теорією спеціального викладання і навчання та реабілітації, ресоціалізації, що виходить за межі системи спеціальної освіти [3]. Адже методики і технології, що традиційно розроблялись у різних галузях спеціальної педагогіки, за умови їх використання у загальноосвітньому освітньому процесі, здатні інтенсифікувати окремі складові загальноосвітнього процесу, зробити його протікання менш енергозатратним та ефективнішим для загалу учнів як з типовим розвитком, так і з порушеним (К. Луцько, О. Мартинчук).

Носієм цих методик, здатним до їх застосування у загальноосвітньому просторі та навчання цим методикам вчителів загальної освіти, може бути спеціальний педагог / вчитель спеціальної освіти закладу дошкільної та загальної середньої освіти.

У контексті забезпечення якісного інклюзивного навчання для нас надзвичайно цікавим є вивчення та аналіз досвіду Польщі. Відповідно до Постанови міністра освіти і науки Польщі від 22 липня 2022 р. у державних загальноосвітніх закладах введено нову посаду – спеціального педагога [4]. Функціональні обов'язки спеціального педагога охоплюють: співпрацю з вчителями, вихователями, іншими фахівцями, батьками та учнями з метою:

– створення рекомендацій для директора закладу освіти щодо забезпечення активної та всебічної участі дітей в освітньому процесі та доступності (відповідно до Закону від 19 липня 2019 року про забезпечення доступності для людей з обмеженими можливостями (Вісник законів 2020 р., ст. 1062 і 2022 р., ст. 9, п. 2 Закону) у межах розроблення індивідуальної освітньо-терапевтичної програми для учня, що має довідку про необхідність спеціальної освіти;

– надання психолого-педагогічної допомоги у межах реалізації індивідуальної освітньо-терапевтичної програми для того, хто навчається і має довідку про необхідність спеціальної освіти, зокрема надання йому психолого-педагогічної допомоги;

– підтримка вчителів, вихователів та інших фахівців у: 1) виявленні причин навчальних невдач учня або утруднень у його діяльності, зокрема бар'єрів та обмежень, які заважають діяльності учня і його участі в житті закладу

освіти; 2) наданні психолого-педагогічної допомоги; 3) внесенні пропозицій до педагогічної ради щодо підвищення кваліфікації педагогів загальної освіти [4].

Крім цього до завдань спеціального педагога належить формування в учнів з особливими освітніми потребами соціальних навичок, необхідних для якісного життя у соціумі: ефективно діяти в різних ситуаціях, виконувати різноманітні соціальні ролі, уміти говорити про свої почуття, потреби та емоції, робити вибір з урахуванням своїх та чужих потреб, ефективно брати участь у суспільному житті, володіти почуттям власної гідності, бути самостійною людиною.

Відтак, польські університети розпочали підготовку фахівців у галузі спеціальної освіти до здійснення своєї професійної діяльності у закладах дошкільної та загальної середньої освіти. Вивчення та аналіз польського досвіду щодо забезпечення якості інклюзивної освіти через підготовку висококваліфікованих спеціальних педагогів як координаторів інклюзивного навчання є перспективою наших подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Софій Н.З., Тищенко Л.А. Координатор інклюзивного навчання як виклик для українських фахівців – учасників команд супроводу дітей з особливими освітніми потребами. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2023. Вип. 8. С. 148-156.

2. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Софій Н.З., Бабич Н.М. Координація команди супроводу дітей з особливими освітніми потребами в аспекті управлінської діяльності. *Освіта осіб з особливими освітніми потребами: шляхи розбудови*. 2023. № 22. С. 103-119.

3. *Od integracji do inkluzji. 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość*. T. 1 / Red. Naukova E. Kulesza, D. Al-Khamisy, P. Zalewska. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2021. 417

4. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, §24a.

I. МАРЦІНОВСЬКА

доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РАНЬОГО ВІКУ

Одним з основних завдань сучасної дошкільної інклюзивної освіти є створення умов для своєчасного повноцінного фізичного, психічного та духовного розвитку кожної дитини, формування її життєвих компетентностей. У вирішенні цих завдань важливого значення надається сенсорному розвитку